

Welkom

Jan Klaassen, Katrijn en verwanten logeren ook dit jaar bij ons, als zij tenminste niet elders moeten optreden. De illustere familie Klaassen en hun soortgenoten beschouwen de ambiance in het Gelderse Vorchten als een prachtig buitenverblijf. Katrijn noemt het weleens spottend ‘Jans dependance’. En Jan, fluisterend in haar oor, ‘Katrijntjes krotje’. Al met al zijn ze apetrots op hun ‘vrijetijdspaleisje’ vlak bij de IJssel, tussen Deventer en Zwolle – ter hoogte van Wijhe – maar aan de overkant van de rivier.

Met recht kunnen wij spreken van een mirakels museaal morgana omgeven door mist, mest, maïs, molens en molshopen.

U weet u in het *Poppenspe(e)lmuseum* omringd door een bonte collectie van wayangfiguren, hand-, stang-, stok- en trekpoppen, marionetten, schimmenspelens, papieren theatertjes, foto’s, boeken, posters, prenten, paraferalia en snuisterijen uit de wonderwereld van het poppentheater.

Diverse *thematentoonstellingen* belichten bepaalde aspecten van het poppen- en figurespel. Verder worden er werken geëxposeerd van hedendaagse kunstenaars die zich door het poppentheater lieten inspireren.

Voor jong en oud zijn er grappige en leerzame *Poppenspe(e)lspeurtochten* door het museum.

Poppenspe(e)lmuseum

Stichting Het Poppenspe(e)lmuseum is in 1984 opgericht door collectioneur, museum-directeur, conservator en poppenspeler *Otto van der Mieden* (1945), die in 1970 begon met verzamelen. De collectie vormt de basis voor velerlei activiteiten binnen en buiten het museum. Sinds 2001 is het Poppenspe(e)lmuseum een zogenoemd ‘geregistreerd museum’. Een jaar later krijgt het museum de ‘Kruiswijk Jansen Prijs’ voor de beste Gelderse erfgoedsite van 2002. Het museum ontvangt geen structurele subsidie.

Poppenspe(e)lmuseumbibliotheek

Een belangrijk onderdeel van het museum is de *bibliotheek*. Sommigen komen hier puur uit belangstelling, anderen voor studiedoeleinden. De boekenverzameling omvat meer dan zesduizend titels van (inter)nationale werken en documentatie over onderwerpen op het gebied van het poppentheater en aanverwante kunsten: van *Arlecchino* tot *Ziska*, van *Aap* tot *Zwart theater*. De collectie is via diverse ingangen – onder andere op trefwoord, titel, signatuur en via de computer en www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl – te raadplegen.

Poppenspe(e)lmuseumpamflet

Zogenoemde *Poppenspe(e)lmuseumpamfletten* zijn een reeks notities over een poppentheateronderwerp van (tijdelijke) betekenis. Door middel van deze pamfletten, *Open doekjes* en *Doepak* – educatieve *Poppenspe(e)lmuseumkruimelkrantkrabbels* – op internet, attendeert het museum geïnteresseerden met een zekere frequentie op activiteiten, exposities, uitgaven, wetenswaardigheden en speciale gebeurtenissen in en rondom het museum. Een ‘Pamflet’ en ‘Doepak’ kan tevens dienen als publieksinformatie ten behoeve van een tentoonstelling. Enkele pamfletten en Doepakuitgaven zijn ook in het Frans, Duits en Engels en beschikbaar via onze websites.

Poppenspe(e)lmuseumwinkel

In de *museumwinkel* is een ruim assortiment briefkaarten, poppenspelletjes, documentatie, lesbrieven, boeken, poppenkastpoppen en andere spulletjes op het gebied van het poppentheater verkrijgbaar.

□ Poppenspe(e)linformatiecentrum

Het museum heeft ondermeer het doel zich op *internet* te profileren om de virtuele bezoeker van het museum de mogelijkheid te bieden zich te informeren over de activiteiten van het museum en het (volks)poppentheater. Zodoende zijn er enkele websites gerealiseerd: een digitale *folder* over het museum, een digitaal *Poppenspe(e)lmuseum-informatie- en -kenniscentrum* en een subsite op de website van *Het Geheugen van Nederland*. De website www.poppenspelmuseum.nl is een fleurige prospectus, rijk voorzien van (bewegend) beeldmateriaal. De site bevat algemene museale en achtergrondinformatie over de diverse thematentoonstellingen in het Nederlands, Frans, Duits en Engels.

De site www.poppenspel.info is bedoeld om een breed publiek te informeren over de collectie, de bibliotheek van het museum en over het poppentheater. De teksten en de vele illustraties vormen als het ware een *poppentheaterencyclopedie*. Een belangrijk onderdeel van deze site is een *poppentheater-abc* met bijna vijfhonderd lemma's. Het omvat de verklaring van woorden, uitdrukkingen, poppentheatertechnieken, karakteristieke *(volks)poppentheaterfiguren*, belangrijke personen en begrippen. Via de tweetalige site www.geheugenvannederland.nl/poppenspel2 kunnen ongeveer 4000 posters, prenten en foto's op het gebied van het poppenspel en aanverwante kunsten geraadpleegd worden. Een *Poppenspe(e)lspelspel* over het (volks)poppentheater kan gemaakt worden op www.poppenspelmuseum.nl/onderwijs.

□ Zelf eens proberen?

Onder het motto *Zelf eens proberen?* nodigen wij onze bezoekers uit tot kennis-making met de *poppenspelvarianten*. Men mag in het museum zelf poppenkast spelen met al de figuren uit een *Poppenspe(e)l-doe-leskist*, met *schimmen* of met een *papieren theatertje*. Verder kan men allerlei spelletjes doen: *Jan z'n ganzenborden*, de *Hindernisloop van Polichinelle*, een potje *Poppenspe(e)lkwartetten* en zelfs een wedstrijdje *Poppenspe(e)lschaak* behoort tot de mogelijkheden.

□ Op visite bij tante Trijntje

Tijdens hun verblijf in het *Poppenspe(e)lmuseumbuffetje* van *Trijntje Peterselie* kunnen door onze bezoekers diverse consumpties genuttigd worden. Voor exclusieve gelegenheden stookt tante Trijntje haar fornuisje flink op. Zij laat dan allerlei kook- en bak-fantasieën in haar pannetjes pruttelen. Deze heerlijkheden heeft ze namen gegeven van poppenkastfiguren uit de hele wereld: *Larifari's lekkernijen*, *korstje krokodil*, *appel-flapje van Arlecchino*, *traktatie van Teresina* en *soep Semar*. Uiteraard wordt hierbij een *koffie Katrijn*, *thee Tchantchès*, *cacao Colombina*, *Pierke prik* en *jus de Bijou* genuttigd.

□ Speciale bijeenkomsten en activiteiten

Voor jong en oud bieden wij enkele attractieve *arrangementen* aan. Voor alle leeftijden zijn er leuke en leerzame kijk- en zoektochten door het museum gemaakt.

De museale ruimtes zijn bij uitstek geschikt voor het houden van festijnen voor gezelschappen van maximaal 25 personen. Voor *speciale bijeenkomsten* – recepties, verjaardagen, groepsuitstapjes, feestjes en dergelijke – kan een keuze gemaakt worden uit ons activiteitenprogramma. Dit omvat een divers cursusaanbod, poppentheaterdemonstraties, rondleidingen en lezingen.

Ook voor jeugdigen is het museum een plek om *educatief* bezig te zijn. De kinderen zetten – samen met hun begeleiders – een papieren theatertje in elkaar, een Jan - en Katrijntrepop of een Pulcinella-masker en spelen een knotsgek poppenkastverhaaltje.

□ **Vrienden van het Poppenspe(e)lmuseum**

Het Poppenspe(e)lmuseum kent vele **vrienden**: mensen die hun hart hebben verpand aan het poppentheater en aan de illustere sfeer in en rondom het museum. Een begunstiger heeft vrij toegang tot het museum en de bibliotheek, en krijgt korting op artikelen uit de museumwinkel. Incidenteel ontvangen de 'vrienden' een verrassende geste op poppentheatergebied en worden ze op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen in het poppentheater, bijzondere activiteiten en speciale tentoonstellingen van het museum.

Openingstijden en tarieven

Het museum is geopend op woensdag, zaterdag en zondag van 12.00 tot 17.00 uur. **Reserveren wordt aanbevolen.** Voor groepsbezoek kan van de openingsdagen en -tijden worden afgeweken. Volwassenen: € 5,50. CJP-cultuurkaarthouders en kinderen (3-12 jaar): € 4,50 (CJP-kortingspas alleen geldig tijdens reguliere openingsdagen, niet ten behoeve van arrangementen). Museumkaart: **niet geldig**. Poppenspe(e)lspeurtochten: € 1,-. Gebruik van de mediatheek: € 6,-. Entree gekoppeld aan een openbare rondleiding of demonstratie, deelname aan een activiteit (volwassenen en kinderen, minimaal 10 personen): € 6,- p.p. Besloten bijeenkomsten (minimaal 10 personen): € 8,- p.p. Kinderpartijtje: € 6,- p.p. (minimaal 10 deelnemers, exclusief speurspel). Lidmaatschap 'Vrienden van het Poppenspe(e)lmuseum': minimaal € 35,- per jaar.

□ **P**edaleren en poppenkast

Onder de noemer **Pedaleren en poppenkast** hebben wij voor rust-, cultuur- en natuurzoekers een Poppenspe(e)lmuseumfiets- en/of -wandelroute uitgezet: een fraaie tocht in de omgeving van het museum, door weilanden, langs molens en de uiterwaarden van de IJssel.

□ **H**oe komt u er?

Met de auto: A28, Amersfoort/Zwolle, afslag Epe/Nunspeet-Oost. N309, richting Epe/Apeldoorn. A50, Arnhem/Zwolle, afslag Heerde-Zuid (afrit 28), richting Heerde/Veessen/Wijhe. IJsseldijk volgen, voorbij het pontveer na 800 m eerste weg links.

Per **trein**: stoptrein Zwolle/Deventer, station Wijhe. Vervolgens de IJssel oversteken met de veerpont Wijhe/Heerde.

Per bus: Connexxion, Zwolle/Apeldoorn, lijn 90 en 95, halte Heerde-Centrum. Buurtbus Heerde/Veessen/Marle, halte Kerkweg/IJsseldijk. De buurtbus rijdt niet op zon- en feestdagen.

□ **B**eeldmerk

De twee figuurtjes die zich links en rechts van het woord **Poppenspe(e)lmuseum** (pamflet) bevinden, zijn afgeleid van de Franse *Polichinelle-figuur*. Hij staat verguld afgebeeld op het omslag van het in 1889 uitgegeven boek 'Le Guignol des Champs-Élysées'. Illustrator *Ad Swier* maakte van Polichinelle – herkenbaar aan zijn imponerende hoed, kin, neus, buik en bult – honderd jaar later een oud-Hollandse *Jan Klaassen* met een *knuppel* in de hand. Tegenover Jan zien we zijn vrouw *Katrijn*. Zij hanteert de *mattenklopper*.

□ Semi-permanente tentoonstellingen

In kleurrijke, karakteristieke kamers, kabinetjes en een kostelijke kelder, tonen wij diverse *exposities*. Tentoonstellingen in de ‘salon’, de ‘grand salon’, de ‘herenkamer’, het ‘prentenkabinet’ en de ‘poesjenellenkelder’:

* Onder de naam *Poppenspe(e)lpastiche* tonen wij een serie *kartonnen tafeltheaters* met een afbeelding die is gepasticheerd – nagebootst – van prenten en foto’s uit onze collectie. In aanvulling op de onderwerpen die in deze ‘pasticheatertjes’ aan de orde

komen, worden prenten, foto’s en figuren geëxposeerd. Illusie en werkelijkheid komen samen in en rondom dertig papieren theaters.

De theatertjes zijn gemaakt door *Hetty Paërl* en *Otto van der Mieden*.

* Onder de titel *Pulcinella in prenten en poppen* wordt met beeldjes, snuisterijen, foto’s, boeken, prenten, kijkdozen, poppen, een video en een digitale presentatie een beeld gegeven van een van de belangrijkste figuren uit de commedia dell’arte, een toneelvorm die in de zestiende eeuw is ontstaan. Veel personages uit deze Italiaanse volkskomedie kregen een vaste plaats in het traditionele poppentheater. Pulcinella is de stamvader van onder anderen Jan Klaassen, de Engelse Mr Punch en Polichinelle.

* De expositie *Spelen met foto’s* toont driedimensionale en geënsce-neerde foto’s van *Marjo van den Boomen*, *Teun Hocks* en *Henk Tas*. De hilarische overdrijving staat bij Hocks centraal. Hij is het ‘mannetje’ dat altijd in zijn foto’s opduikt. Mensen gaan gniffelen bij zijn inge-keurde zwart-witfoto’s. Hocks: ‘Ik maak ze getuige van een gênante situatie die ze herkennen. Ik til niet te zwaar aan de problemen van het leven; er is altijd een uitweg!’

* In de *poesjenellenkelder* is er de tentoonstelling *Veel theater voor weinig geld*.

Een expositie over het schimmentheater in de negentiende en twintigste eeuw, met ‘ombres chinoises animées’ en handschaduwspel. Te zien zijn prenten, tekstboekjes en figuurtjes waarmee onze voorouders – al knutselend en spelend – in de weer waren.

□ Mini-exposities en iets extra’s

Wisseltentoonstellingen in het ‘petit cabinet’, de ‘corridor’, de ‘bibliotheek’, de ‘wc’ en het ‘buffetje van tante Trijntje’:

* De expositie *Een vestibule vol vurige vechtjassen* laat enkele vanden uit het stangpoppentheater zien.

* In de *Poppenspe(e)lmuseumbibliotheek* bevindt zich een moderne kijkdoos in de vorm van een *Holodesk*. Een bijzondere tafel met daaronder een poëtische ‘peepshow’ met een denkbeeldige – virtuele – wereld. Het is een visueel gedicht.

* De mini-expositie *Uitgelicht: twee ‘Royal portraits’* toont fotografie van *Erwin Olaf*.

* In de *Poppenspe(e)lmuseumtoilet* exposeren wij onbetamelijke (erotische) prenten onder de titel *Vies en voos in en buiten de poppenkast*.

* De expositie *Pantin en Paljas, trekpoppen tree voor tree* toont een trap en een overloop vol jumping jacks en Hampelmänner.

* *Op visite bij tante Trijntje* is de naam van de expositie in het museumbuffetje van Trijntje Peterselie. Prenten, foto’s, snuisterijen en beeldjes tonen de bezoekers eet- en drinkgrage figuren uit het volkspoppentheater.

* In het *Petit cabinet* is de expositie *Hemel, o Heer, help, ik ben dood!* te zien. Boeken, prenten, muziekstukken, poppen, figuurtjes en objecten verhalen over een veelvoor-komend thema in het volkspoppentheater: de dood. In een *multimediapresentatie* komt in kort bestek de veelheid aan vormen van het (volks)poppentheater aan de orde. Er wordt onder andere aandacht besteed aan het stangpoppentheater uit België, Sicilië en Slowa-kije. Jan Klaassen en Katrijn – en hun Franse neven Guignol en Polichinelle – komen tot leven in hun strijd met hun tegenstanders, te weten: het monster, de duivel, de Dood en het gezag. Ook zijn hun onafscheidelijke attributen te zien, zoals de bezem, de knuppel, de koekenpan, de mattenklopper en het galgje.

* *Een duit in het zakje, geen cent te maken* is een kleine expositie over het thema ‘mansen en met de pet rondgaan’.

□ Doepak en nieuwsbrief

Elke (jeugdige) bezoeker die een *Poppenspe(e)lspeurtocht* door het museum maakt, krijgt *DoEPAK* cadeau. Dat is onze *Poppenspe(e)lmuseumkruiemelkrant*, een leuk en educatief vouwblad met allemaal weetjes, doedingetjes en plaatjes over het poppentheater. Extra hierbij zijn de *Poppenspe(e)lmuseumkruiemelkrantkrabbels*. Deze nodigen uit tot de activiteit *Zelf eens proberen?* De ‘krabbels’ geven ideetjes en mogelijkheden om zelf eens aan de slag te gaan met de diverse vormen van poppenspel.

DoEPAK verschijnt drie keer per jaar: in het voorjaar, in de zomer en in de winter. De *Kruimelkrant* en de *-krabbels* zijn alleen in ons museum verkrijgbaar. Een postabbonement op *DoEPAK* is mogelijk.

Diverse meertalige *kruimelkrantkrabbels* zijn als pdf-bestand beschikbaar op www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl. Op deze site zijn ook onze *Poppenspe(e)lmuseumnieuwsbrieven* te lezen. Deze attenderen onder andere op bijzondere en nieuwe uitgaven, de website en de collectieaanwinsten. De nieuwsbrieven verschijnen in het Nederlands en het Engels.

□ Afbeelding: logo behorende bij het certificaat ‘Geregistreerd Museum’, toegekend door het bestuur van de Stichting Het Nederlands Museumregister. Tekst en vormgeving: Otto J.E. van der Mieden, Vorchten (2012).
Hyperlinks: klik op de *groene* woorden.

Poppenspe(e)lmuseum ©
Kerkweg 38 8193 KL Vorchten NL Tel.: +31(0)578 - 63 13 29 Fax: +31(0)578 - 56 06 21
www.poppenspelmuseum.nl www.geheugenvannederland.nl/poppenspel2
www.poppenspelmuseum.nl/onderwijs www.poppenspel.info
www.poppenspelmuseumbibliotheek.nl info@poppenspelmuseum.nl